

SAVAŞ FOTOĞRAFI TARİHİNDE DİJİTALLEŞME SÜRECİ VE FOTOĞRAFİK ETKİSİ

Uğur Günay YAVUZ
Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Antalya
ugurgunay@gmail.com

ABSTRACT

From the Crimean War photographs that Roger Fenton went by a coach and authenticated to today, the war photography has showed a remarkable and rapid evolution in sense of technology especially after 1975 when the digital technology has entered in our daily lives and pervaded. As time goes by, instead of carrying a photo camera, cellular phones with the photo camera option has become a preference, yet became a standard. A Pulitzer Award winner newspaper photographer Damon Winter, assigned by New York Times to observe the U.S. operations in Afghanistan has awarded in “Pictures of the Year” Contest by the pictures that he has taken by his cellular phone with the help of a software called “Hipstamatic”. The utmost in the digitalization in the photography, by all means, is also bringing a wide range of debates with it. By this study, the history of war photography will be reviewed from the first day to today and will be analysed with the photographs including the 1st and 2nd World Wars, Vietnamese Conflict, the Iraq War where digital photography was used and thus the photographic effects of digitalization on the war photography is aimed to be revealed.

Keywords: Digitalization, Photograph, War Photography

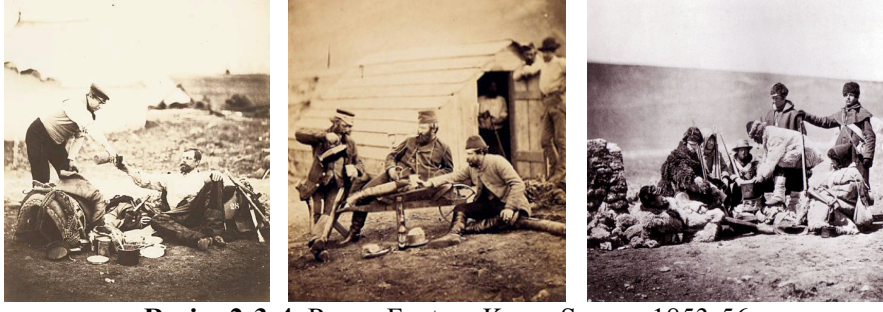

Resim 1. Bazı kaynaklara göre Roger Fenton, bazı kaynaklara göre ise Matthew Brady

1. SAVAŞ FOTOĞRAFI TARİHİNDEN

1.1. Kırım Savaşı (1853-56)

1853'te Osmanlı İmparatorluğu'nun Rusya'ya karşı girdiği Kırım Savaşı'na, daha sonra Fransa ve 1854'te İngiltere, Osmanlı'nın yanında katılmıştır. Asıl mesleği avukatlık olan Roger Fenton, İngiltere hükümeti tarafından, askeri kayıplar nedeniyle oluşabilecek, savaşa karşı olumsuz kamuoyu baskısını engellemek düşüncesiyle, “No dead bodies” (Cesetlere Hayır) şartıyla Kırım Savaşı'nı fotoğraflamak için Thomas Agnew & Son firması sponsorluğunda görevlendirilmiştir. Dört asistanıyla, bir at arabasıyla yola çıkan Fenton, ıslak plaka yöntemi kullanıldığı için 3-20 saniye arasında değişen poz süreleri ile, 360 kadar fotoğraf çekmiştir. İlk savaş belgeselleri olarak kabul edilen Fenton'un fotoğrafları, gerek fotoğraf teknolojisi, gerekse uygulanan sansür mekanizması nedeniyle, fotoğraflarda savaşın gerek sivil gerekse askerler üzerindeki etkisi, dehşeti değil, çatışma sonrası boş arazileri, çadırların önünde kahve veya pipo içen, adeta piknik yapan poz veren askerlerin görüntülerinden oluşmaktadır.

Resim 2-3-4. Roger Fenton, Kırım Savaşı, 1853-56

Roger Fenton'un koleraya yakalanıp ülkesine dönmesinden sonra, Osmanlı Darphane'sinde şef hakkak olarak çalışan James Robertson ve Felice Beato görevlendirilmiştir. Roger Fenton'un çekmiş olduğu Kırım Savaşı fotoğrafları, henüz fotoğraf baskı teknolojisinin gelişmiş olmaması nedeniyle, Illustrated London News'te gravür baskı yöntemi ile basılmıştır.

1.2. AMERİKAN İÇ SAVAŞI (1861-65)

Portre fotoğrafçısı olarak çalışan ve alanında büyük başarılar imza atan, Matthew Brady, bir ülkeyi ikiye bölen bu savaşı belgelemiştir. Fenton gibi Brady ve ekibi de, atların çektiği hareketli karanlık odalar kullanarak fotoğraflar çekmiş, ancak Fenton'dan farklı olarak kendisi tüm masraflarını portre fotoğrafçılığında edindiği tüm kazancı ile finanse ettiği için yaşadığı özgürlük fotoğraflarına da yansımıştır. Teknolojik zorluklara rağmen, savaşın dehşet verici atmosferini yakalamayı başarabilmiştir.

Resim 5-6. Matthew Brady, Amerikan İç Savaşı 1861-1865

Savaş sonrası satacağı fotoğraflarla kazanacaklarına umut bağlayan Brady, büyük hayal kırıklığı yaşamıştır, çünkü kimse savaşı değil görmek, hatırlamak, düşünmek istememiş, fotoğraflarını satamamıştır, bu sayede yıllar içinde edindiği serveti savaş fotoğrafı çekerek harcamıştır.

Resim 7-8. Matthew Brady, Amerikan İç Savaşı 1861-1865

Birçok üst düzey asker fotoğrafının yanı sıra, darmadağın olmuş birlikleri ve mahalleleri, ölen askerleri Brady'nin fotoğraflarında görmek mümkündür. Bu sayede tarihte ilk kez insanlar, fotoğraflar aracılığıyla, savaşın acı gerçekleriyle yüz yüze gelmişlerdir. Amerikan İç Savaşı'nı

bütünüyle fotoğraflanan ilk savaştır ve Matthew Brady'den başka Alexander Gardner, Timothy O'Sullivan da, bu savaşı belgeleyen ve öne çıkan isimler olmuştur.

1.3. I DÜNYA SAVAŞI (1914-1918)

İttifak Devletleri (Almanya, Avusturya-Macaristan, Osmanlı ve Bulgaristan) ile İtilaf Devletleri (Britanya, Fransa, Rusya, Sırbistan, Karadağ İtalya, ABD, Japonya, Yunanistan, Portekiz, Romanya ve Belçika) arasında gerçekleşmiştir. Hükümetler ancak görevlendirdiği, özel izin alan fotoğrafçıların çarpışma bölgelerine gitmesine ve fotoğraf çekmesine izin vermiş olması nedeniyle, fotoğraf tarihinde yoğun sansür uygulanan bir savaş olarak değerlendirebiliriz. İlerleyen ve hızlanan fotoğraf teknolojisine rağmen, uygulanan sıkı sansür nedeniyle, dört yıldan uzun süren, 5 milyondan fazla insanın öldüğü bu savaştan günümüze, çok az sayıda fotoğraf kalmıştır.

Resim 9-10. İsimsiz, I. Dünya Savaşı, 1914-1918

1924 yılında Vicdani retçi Ernst Friedrich'in, içeriğinde yayınlanamayacak kadar savaşın dehşet verici yüzünü yansıtan fotoğrafların olduğu "Krieg dem Kriege" (Savaşa karşı savaş) adlı eseri yayınlanmıştır. Özellikle "savaşın yüzü" başlıklı bölümde parçalanmış yüzler yer almış, kısa süre sonra kitap toplatılmış ve satışına askerler ve hükümet tarafından saldırıyla karşılık verilmiştir. Buna karşın bu kitap 10 baskı yapmış ve pek çok dile çevrilmiştir.

Resim 11-12. Ernst Friedrich, "Krieg dem Kriege" (Savaşa Karşı Savaş" kitabından

I.Dünya Savaşı'ndan sonra piyasaya sürülen Leica 35 mm fotoğraf makinesi hem çok küçük ve hafif olmasıyla taşımayı, hareketi özgür kılmış, hem de fark ettirmeden, habersiz fotoğraf çekilmesini de olanaklı kılmıştır.

1.4. II. DÜNYA SAVAŞI (1939-1945)

Müttefik devletler olarak; İngiltere, Fransa, Sovyetler Birliği, ABD ve Çin, Mihver Devletler olarak ise; Almanya, İtalya ve Japonya katılmıştır. Hükümetlerin görevlendirdikleri fotoğrafçıların yanı sıra çok sayıda ajans ve gazetelerin, dergilerin de fotomuhabir gönderdiği bu savaş, nükleer silahların kullanıldığı ve Yahudi Soykırımı gibi kitlesel sivil ölümlerin gerçekleştirildiği, insanlık tarihindeki en kanlı ve en çok fotoğraf çekilen savaştır. Fotoğrafların hükümetler tarafından sıkı bir şekilde kontrol edilmesinin yanı sıra kendi çıkarlarına göre, propaganda amacıyla kullanım dikkat çekmektedir. "Kahraman asker" düşüncesini benimsetmeyi amaç edinen fotoğraflar, sıkça çekilmiş ve kullanılmıştır. Örneğin Almanya hiçbir sivil fotoğrafçının savaş alanından fotoğraf çekmesine izin vermemiş, bütün

fotoğraflar Propaganda Bürosuna bağlı fotoğrafçılar tarafından çekilmiştir ve yine aynı amaçla kullanılmıştır.

Resim 13. İsimsiz, Nagazaki'ye atılan atom bombası, 1945

Resim 14. Margaret Bourke White, Buchenwad Kampı, 1945

Resim 15. Eugene Smith, II. Dünya Savaşı, 1945

Savaşın fotoğraflanması ve bu fotoğrafların cephe gerisindekilere ulaşmasında Life dergisinin payı çok büyük olmuştur. II. Dünya Savaşı sırasında Life'ın Londra'daki fotoğraf sorumlusu olan John Morris, 1972 yılı Eylül ayında Harper's Magazine'de yayımladığı bir yazıda şöyle diyordu: "Ağır yaralıların ve ölümlerin yüzleri tabuydu, "yakınlarının" görüp şok geçirmeleri istenmiyordu. Sonuç olarak silahlarımızın düşman topraklarında yarattığı korkunç görüntüler fotoğraflara yansıtılmıyordu ve bu nokta, kamuoyunun nasıl yönlendirilmiş olduğunu anlamak için son derece önemli. Berlin'e yapılan hava saldırılarının kurbanlarını görüntülediğim fotoğrafları Life'a göndermek istediğimde, sansür görevlisinin cevabı çok sade oldu: "Çok ilginç, bunları savaştan sonra kullanırsınız." Bu yanıt, sansür görevlisinin saflığını göstermiyordu, aslında son derece bilinçli bir hareketti, fotoğrafların yayımlanması yasaklanarak, halkın bilinçlenip savaşa karşı cephe alması önleniyordu. Savaşın akışına zarar verecek fotoğrafların yayımlanmaması gerekiyordu. Bu bakış açısı, fotoğrafçıların da kafalarına öyle işlemiştir ki, kendi kendilerine sansür uyguluyor, temsil ettikleri ülkelerin aleyhine fotoğraflar çekmiyorlardı. "İkinci Dünya Savaşı'ndaki standart yöntem, savaşma biçimimizin son derece uygun olduğunu göstermek üzerine kuruluydu: güneşin altında, gün ışığıyla birlikte ilerleyen bombalar... Onların saldırılarının neden olduğu yıkımları biraz gösterme iznimiz vardı, ama aşırıya kaçmaya izin yoktu, acıma duyguları uyandırılmıyordu. Öteki tarafta da aynı yasalar hakimdi. Hitler'i çalışma kamplarındaki gaz odalarını dolaşırken gösteren bir tek fotoğraf bulamazsınız. Japonlar Pearl Harbour'da yıkıma uğrayan insanların fotoğraflarını görmediler, havadan çekilen görüntülerle kazandıkları zafere tanık oldular sadece. Biz de aynı şekilde Hiroşima'da patlayan bombanın oluşturduğu, mantar şeklindeki fotojenik görüntünün fotoğrafını çektik." (Mary Price, Fotoğraf Çerçevesindeki Gizem, s.152) II. Dünya Savaşı unutulmaz fotoğraf karelerine sahne olmuştur.

1.5. VIETNAM SAVAŞI (1955-1975)

Doğu Bloğu ülkeleri olan Kuzey Vietnam, Çin ve Sovyetler Birliği ile Güney Vietnam ve ABD arasında yaşanmış olan savaştır. I ve II. dünya savaşları boyunca hükümetler tarafından empoze edilen, haklı bir dava uğruna savaşıldığı düşüncesini yıkmaması için yapılan otosansür, Amerika'nın Vietnam'da yaptığı yıkım ve Amerikalı askerlerin sıkıntıları fotoğraflara yansidikça çok ciddi bir kamuoyu bilinci oluşmuş, bu savaşın anlamsızlığı ve Amerika'nın savaşa katılmasına dair hararetli tartışmaların yükselmesine neden olmuştur.

Resim 16. Nick Ut, Napalm bombasından kaçan Vietnamlılar, 1972

Resim 17. Eddie Adams, Polis şefince öldürülen Vietnamlı, 1968

Ronald L. Haeberle 16 Mart 1968 tarihinde Amerikan askerlerinin My Lai katliamında çok sayıda kadın ve bebeğin öldürülüşünü fotoğraflamış, gizlice ülke dışına çıkardığı negatifleri sayesinde, bu fotoğraflar ancak 20 Kasım 1969 yılında Life dergisinde yayınlanabilmiştir.

Resim 18. Ronald L. Haeberle, My Lai köyü katliamı, 1968

Vietnam Savaşı sırasında çekilen çok sayıda fotoğraf, yansıttıkları savaşın dehşet edici görüntüleri ile fotoğraf tarihinde ikon halinde gelmiştir. Bu savaş sırasında Robert Capa mayına basarak, Larry Burrows ise Kent Potter, Henri Huet ve Keisaburo Shimamoto adlı üç fotomuhabiri ile birlikte bindikleri helikoptere, Amerikan birlikleri tarafından ateş açılması nedeniyle hayatını kaybetmiştir. Larry Burrows'un renkli olarak çektiği işkenceye uğrayan Vietnamlılar ve yaralı Amerikan askerleri fotoğrafları, çok ciddi bir tepki oluşmasına neden olmuş. Özellikle gençler arasında yaygınlaşan, savaş karşıtı eylemler, hükümetin geri adım atmasına neden olmuştur. Fotoğraf tarihinde, fotoğrafın kamuoyundaki gücünü, etkisini en açık şekilde hissettiren savaş, Vietnam Savaşıdır.

Resim 19-20-21. Larry Burrows, My Lai köyü katliamı, 1968

Ünlü savaş fotoğrafçısı James Nachtwey kendisi ile ilgili olan, "War photographer" (Savaş fotoğrafçısı) belgesel film çalışmasında fotoğrafa başlangıcını şöyle anlatmaktadır: "Fotoğrafçı olma kararım, savaş fotoğrafçısı olma düşüncesiyle başladı. Bu kararı, 70'li yılların başında Vietnam Savaşı sırasında aldım. Vietnam'dan gelen fotoğraflar, bize gerçekte perdenin arkasında neler olduğunu gösterdi. Bu fotoğraflar, siyasi ve askeri liderlerin söylediklerinin tam tersini gözler önüne sermekteydi. Bunlar, güçlü ve ölümcül savaşın ne kadar insafsız ve ne kadar soğuk olduğunu gösteren, doğrudan belgesel fotoğraflardı. Bu

fotoğraflardan çok etkilendim ve sonunda hayatımı bu geleneği devam ettirmeye adanmaya karar verdim. (James Nachtwey, War photographer, (2001) filminden replik)

1.6. KÖRFEZ (BİRİNCİ KÖRFEZ) SAVAŞI (1990-1991)

1990'da Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesiyle başlayan krizin sonucunda gerçekleşen, ABD öncülüğünde, Birleşik Krallık, Fransa, Suudi Arabistan, Suriye, Mısır gibi 28 devletin askeri koalisyonuyla, Irak arasında yapılan çok uluslu savaştır. Vietnam Savaşında fotoğrafın etkisinin-gücünün farkına varan ABD, bu sefer temkinli davranmış, fotoğrafçılara ancak Basın Bürosundan fotoğraf olarak yayın yapılmasına izin vermiştir. Bu nedenden dolayı bu savaş ile ilgili olarak, fotoğrafın yerini televizyonun aldığını söyleyebiliriz. Televizyon fotoğrafa oranla hızlı, aynı zamanda da kontrolü, sansür uygulamada daha garantili olmasıyla ön plana çıkmıştır. Tuğrul Çakar'ın "Fotoğrafın mütevazî yaşamı adlı makalesinde "...insanların öldürüldüğü savaş gecelerini, havai fişek gösterisi gibi evime sokan teknoloji...olarak adlandırdığı, gecegörsümlü kamera gözünden gösterilen, yeşilimsi televizyon ekranlarımızdaki havai fişekvari ışık yağmurları, belleklerimize kazınmıştır.

Resim 22. Petrole bulanmış karabatak görüntüsü

Resim 23. CNN televizyonunun Körfez Savaşı yayınlarından bir kesit

Komutan onayı olmadan yayın yapamayan CNN'in, yapmış olduğu ABD yanlısı yayın ve fotoğraflar, kamuoyu desteğini sağlamayı amaçlamıştır. Bu amaçla 1. Körfez Savaşı'nın en akılda kalıcı fotoğrafı olarak kabul edilen petrole bulanmış karabatak görüntüsü için ise Zafer Arapkirli şunları söylemektedir: "Yine Saddam Hüseyin yönetiminin Körfez kıyılarındaki petrol tesislerini havaya uçurup denizi "bir daha tarih boyunca temizlenemeyecek düzeyde kirlettiği" yalanı, müttefik ağızlarca ortaya atıldığı gibi, CNN başta olmak üzere Amerikan "network"leri petrole bulanmış zavallı deniz kuşlarının filmlerini saatlerce yayımlayarak "sadece insanlara değil, hayvanlara bile eziyet eden Saddam" imajını perçinlemeye kalkıştılar. Sonradan bu filmlerde görünen kuşların aslında yıllar önce Exxon -Valdez adlı tankerin yaptığı kaza sonucu (Alaska'da) denize yayılan petrolden kirlenen kuşlar olduğu ortaya çıktı ve yine "özür" dilendi. Kuş öyküsü de yalanlandı... " (<http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/110341.asp?0m=-305>)

Bu savaş, gazetecilik terminolojisine yeni bir deyim katmıştır: "Embedded journalist" (İliştirilmiş fotomuhabir). Melih Aşık "Açık Pencere'den 2000'li yıllar-1" adlı kitabında bu terimi şöyle açıklamıştır: "Embedded sözcük anlamında 'gömülmüş, iliştirilmiş' demek. Savaşı ordunun imkanlarıyla ve ordunun gözüyle izleyen gazeteci anlamına geliyor. Ancak, 'gömülü gazeteci', 'iliştirilmiş gazeteci' kulağa pek hoş gelmiyor. 'Embedded gazeteci'nin en güzel çevirisini Hasan Pulur yaptı: 'Yamanmış gazeteci'. (Melih Aşık:115). Savaşı, askerlerin tanklarından izleyen ve onların çizdikleri sınırlar dahilinde, yine onların gözünden aktaran fotoğrafçıların, özel sözleşme imzalaması gerekmiştir.

2. FİLMDEN DİJİTALE GEÇİŞ

Fotoğraf teknolojisindeki hızlı değişim sonunda, 1960'lı yıllarda NASA, analog sinyalleri dijital dönüşürme ve casus uydularda kullanmak üzere dijital teknoloji alanında çalışmalar yapmış, 1972 yılında Texas Instruments, film kullanmayan ilk kameranın patentini almıştır.

1981 yılında ise Sony tarafından video çekimi dondurarak kayıt yaptığından, tam olarak dijital fotoğraf makinesi olarak tanımlanamayacak olan, Mavica FD5 üretilmiş, 1986 yılında Kodak tarafından ilk Megapiksel sensörü bulunmuştur. 1991 yılında Nikon F-3 gövde üzerine 1.3 Megapiksel çözünürlüğünde, bir dijital sensör yerleştirerek yapılan ilk fotoğraf makinesi olmuştur.

Resim 24. Apple Quictake 100 Camera

17 Şubat 1994'te 30,000 dolar fiyatla tüketiciye sunulan ilk dijital fotoğraf makinesi, "Apple Quictake 100 Camera" olmuştur. Onu, 28 Mart 1995'te "Kodak DC40", 1995 sonlarında LCD monitöre sahip "Casio QV-11" ve 1996'da piyasaya Sony tarafından sürülen "Cyber-Shot Digital Still Camera" izlemiştir.

İlk dijital fotoğraf makineleri hantal ve yavaş olmasına rağmen çok hızlı bir şekilde bu sorunlar çözülmüş, günümüze gelmiş, bugün fotoğraf makinesinin bünyesine, video çekme ve kablosuz olarak fotoğraf gönderilebilme özellikleri de eklenmiştir.

Dijital fotoğraf makinelerinin film kullanan makinelerden en önemli farkı, kimyasal bir süreç gerektiren film yerine, elektronik bir sistem ve makinenin arka kısmında görüntünün görülebileceği bir ekranının bulunmasıdır. 36 kare fotoğraf çekip, filmin banyo ve baskısı süreçleri yerine deklanşöre basmak, ekrandan bakmak gibi saniyeler ile sonucu görmek, gerekiyorsa silip tekrar çekmek, günümüzde her yaş grubuna hitap eden dijital fotoğrafın cazibesini çok kısa bir şekilde özetlemektedir.

Çağımız hız çağıdır. Şurası tartışmasızdır ki, dijital teknoloji fotoğrafın oluşum sürecini kısaltmıştır. Hızın en büyük önem kazandığı savaş fotoğrafçılığında da, dijital fotoğraf teknolojisi büyük oranda süreci kısaltmış ve fotoğrafçının işini kolaylaştırmıştır. Bu çalışma kapsamında ele alınan savaşlar arasında dijital teknolojinin kullanıldığı tek savaş, Irak (II. Körfez) Savaşı olmuştur.

IRAK SAVAŞI-II. KÖRFEZ SAVAŞI (2003-2011)

2003 yılında başta ABD olmak üzere, Koalisyon Güçleri olarak tanımlanan ülkeler ordularınca, Irak'a karşı başlamış, 2011 yılı Aralık ayında son Amerikan bayrağının indirilmesi ile sona ermiştir.

Gazetecilerin, fotoğrafçıların sokulmadığı, fotoğrafların Basın Bürosu aracılığı ile dağıtımının yapıldığı, dijital fotoğraf makinelerinin iyice yaygınlaştığı, amatör kompakt fotoğraf makinelerinin- profesyonel fotoğraf makinelerinin, cep telefonlarının ise amatör kompakt fotoğraf makinelerinin yerini aldıkları bu savaşta, fotoğrafçıların yerini askerler almış ve askerler çok sayıda fotoğraf çekmişlerdir. Irak savaşı, savaş fotoğrafı tarihine Ebu Garib Cezaevinde Amerikalı paralı askerlerin, Iraklı tutuklulara yaptıkları işkenceleri, dinsel ve cinsel aşağılamaları gösterdikleri fotoğraflar ile, önemli bir yer kazanmıştır.

Resim 25-26-27. Ebu Garib Cezaevinde çekilmiş olan fotoğraflar, 2003

Fotoğrafların ve işkencenin baş aktrislerinden olan Lynndie England adlı kadın asker, fotoğrafların ortaya çıkmasının ardından görevinden alınmış ve “Neden pişman olacak mıyım?” adlı kitabını yazmıştır. Ortaya çıkan fotoğraflar dışında elinde 600 adet daha bunlar gibi fotoğraf olduğunu söylemiş, bunların birer hatıra fotoğrafı olduğunu da ileri sürmüştür. İlk anda bu çekilen fotoğraflar çekim amacı nedeniyle hatıra fotoğrafı olsa da, ortaya çıkmasından itibaren, artık bunlar birer belge fotoğrafı niteliği kazanmışlardır.

2007 yılı yapımı Rory Kennedy’nin yönettiği ‘Ghosts of Abu Ghraib / Ebu Garib’in Hayaletleri’ adlı belgesel filmde Ebu Garib Cezaevinde tutuklulara uygulanan işkence fotoğrafları, uygulayanlar ve uygulananların ağzından, konu edilmiştir.

3. DİJİTALLEŞME SÜRECİNİN FOTOĞRAFİK ETKİSİ

Teknik bir icad olan fotoğraf makinesinin serüveni çok hızlı ilerlemiş, büyük format, orta format ve sonrasında 35 mm, 36 karelik fotoğraf filmi kullanan ve dijital fotoğraf makineleri, şimdi ise cep telefonunun bünyesindeki fotoğraf makineleri yerlerini almıştır.

Fotoğrafçı ve yazar Tuğrul Çakar, fotoğraf dünyasındaki teknolojik tüketim çılgınlığını şu sözlerle aktarmaktadır: “Birileri bizim hiç durmadan fotoğraf çekmemizi istiyorlar. Daha çok film tüketmemizi, eskisini atıp yeni fotoğraf makineleri almamızı istiyorlar. Başka hiçbir sanat ortamında yaşanmayan bu garip tüketim zorlaması bitmiyor. Bu kez sayısal görüntü aygıtları devreye sokuluyor. Bizi öylesine çaktırmadan, öylesine ustalıkla programlıyorlar ki, daha cazip, daha keyifli diye sevinç çılgınlıkları atıp, ekranların-tuşların önüne oturuyoruz. Gün aşırı yeni programlar tutuşturuyorlar ellerimize. Biz de haliyle daha yaratıcı (!) oluyoruz.” (Tuğrul Çakar, “Fotoğrafın Mütevazı Yaşamı”, Papirüs Dergisi:48)

Bununla birlikte, 5 Ocak 2012 tarihli The Wall Street Journal'da yayınlanan habere göre Kodak firması, elindeki dijital patentleri kısa sürede satıp, yeterli sermayeyi yaratamazsa, en geç Şubat ayında iflas edecektir. Haberde şu bilgilere yer verilmiştir: “2000 yılında kendini dijital kamera alanında bir numara olarak gören Kodak, 2005'te dijital kamera satışlarında ABD'de bir numaraydı. Ancak zaman içinde dijital fotoğraf makinelerinin satışları düşüş eğilimine girdi; zira artık akıllı telefonlarını yeterli gören kullanıcılar bu makinelere ihtiyaç duymamaya başladı. Zaten NPD araştırma şirketinin yayınladığı son rapor da bu olguyu doğrular nitelikte. Bu rapora göre kamera satışları geçen yıl yüzde 17 oranında düşüş kaydetti.” (<http://online.wsj.com/article/SB10001424052970203471004577140841495542> 81

0.html?mod=WSJ_hp_us_mostpop_read) 19 Ocak 2012 tarihinde ise şirket iflas başvurusunda bulunmuştur.

Günlük yaşamımızın kaçınılmaz olarak, vazgeçilmezleri arasında ilk sırada yer alan cep telefonları, artık aynı zamanda birer fotoğraf makinesi ve video kamera olma özelliğini de taşımaktadır. Çözünürlüğü ve özellikleri fiyatıyla orantılı olarak değişen cep telefonu kameraları, şu gün itibariyle piyasada bulunan pek çok kompakt dijital fotoğraf makinesi ile başa baş gitmektedir, hatta bazılarını da geçmiş durumdadır. Çözünürlüğü 12 MP olan cep telefonu kameraları çıkmış, her geçen gün de daha da artarak yenileri çıkmaktadır. Her zaman yanınızda taşıma, hafif ve küçük olma özellikleri nedeniyle cep telefonu kamerası özelliği, cep telefonu satın alınmasında önemli kriterlerden birini oluşturmaktadır.

ABD'nin Afganistan'daki operasyonlarını izlemek üzere gazetesi New York Times tarafından görevlendirilen, Pulitzer ödülü sahibi foto muhabiri Damon Winter, cep telefonuna yüklediği 'Hipstamatic' programı yardımı ile çektiği fotoğraflarla '2011 Pictures of the Year' (Yılın Fotoğrafları) yarışmasında üçüncülük ödülünü almıştır. Gerek cep telefonu ile çekilmesi, gerekse çekilen fotoğraflara uygulanan filtreler nedeniyle gerçekliği yansıtmadığı görüşüyle bu ödüle dair yükselen itirazlara, Winter Poytner Enstitüsünde katıldığı bir programda şöyle yanıt vermiştir: "Afganistan'da savaşan Amerikan askerleri sürekli cep telefonlarıyla birbirini çekiyorlar. Ben de onların yaptığını biraz daha fotoğrafçı gözüyle belgeselleştirmek istedim. Bu program sayesinde fotoğraflarda bazı detayları yakalamamın daha etkili olduğunu düşünüyorum" diye konuştu. "Birincilik ödülü alan fotoğrafın da siyah-beyaz bir kare olduğunu" kaydeden Winter, "Biz dünyayı siyah-beyaz görmüyoruz. Üstelik alan derinliği çok yüzeysel tutulmuş ve bu sayede ana konuya odaklanma sağlanmış. Biz dünyayı böyle de görmüyoruz. 1.2 diyafram ile çekilmiş bir fotoğraf. İnsanlar dünyayı 1.2'lik bir lensin sağladığı şekilde görmüyorlar. Bu durumda birincilik kazanan fotoğrafa da gerçek dememiz mümkün değil" dedi. Afganistan'da bulunduğu sırada cep telefonunun bazı yerlerde çekmediğini, bu yüzden "Hipstamatic" in güncellemelerini yükleyemediğini kaydeden Winter, bu duruma üzülmediğini, çünkü güncellemeleri yüklese daha farklı filtrelerin kullanıldığı fotoğraflar elde etme şansı doğacaktı." (<http://www.fotografokulu.org/2011/03/yilin-fotograflari-cep-telefonuyla-cekildi/>) Fotoğraf tarihinde ilk kez, bir cep telefonu aracılığıyla çekilen fotoğrafların, uluslararası alanda saygın bir yarışmada ödül almış olması, süregelen birçok eleştiriye rağmen, fotoğraf alanında dijitalleşmede geline son noktayı ortaya koymaktadır.

4. SONUÇ

Yaşamsal gerçekliğin içinden, deklanşöre basan kişinin görüş ve bakış açısının şekillendirdiği bir kadrarla, bir kesit seçmesi sonucu oluşan fotoğrafa, dijital teknolojinin gelişimi ile manipülasyon, müdahale kolaylaşmıştır. Çünkü artık bilgisayar programları aracılığıyla, hiç gidilmeyen bir yere gidilmiş gibi, hiç olmayan görüntüleri varmış gibi, hatta hiç var olmamış kişileri yaşayan bireylermiş gibi göstermek mümkün olmaktadır. Bu şekilde fotoğrafa uygulanan dijital müdahaleler temel amacı yaşamı estetize etmek olan, sanat fotoğrafı alanında kabul görürken, temel amacı yaşamı estetize etmek olmayan, yaşamsal gerçekliği yansıtmayı amaçlayan belgesel fotoğraf alanında, tartışmalar yaratmıştır. Fotoğrafın bir kanıt, bir belge olma özelliğinin sarsılması nedeniyle, artık fotoğrafa bakan kişi kuşku ile yaklaşmaktadır. Son söz olarak şunu söyleyebiliriz ki fotoğraf, çağının getirdiği teknik olanakları geçmişte de sonuna kadar kullanmış, gelecekte de kullanacaktır. Ancak tekniğin bir araç, özünde ise teknik bir icat olan fotoğrafı çeken kişinin olduğu unutulmamalıdır. Bir fotoğraf gerek dijital veya analog makine, gerekse cep telefonu kamerası aracılığı ile çekilmiş olsun, gerçekliği yansıtmayı yansıtmadığı, fotoğrafçının niyet, vicdan ve sorumluluk duygusuyla ortaya konmaktadır. Dijital teknolojinin fotoğrafçıya sağladığı kolaylık ve avantajlar inkar edilemez, ancak burada tartışılan, dijital teknolojinin getirdiği olanakların fotoğrafın en hassas alanlarından olan belgesel fotoğrafın bir alt başlığı, savaş fotoğrafındaki yeri ve önemidir. Dijital teknoloji savaş fotoğrafçıların işini çok kolaylaştırmış, süreç çok hızlanmıştır.

Bununla birlikte dijital teknoloji sayesinde fotoğrafçıların sayısında çok ciddi bir artış olmuş, her kompakt fotoğraf makinesi, fotoğraf çekebilen cep telefonu olan asker veya sivil birer fotoğrafçı halini almıştır. Bu çekilen fotoğrafların bir kısmı hatıra fotoğrafının ötesine geçemezken, bir kısmı ise yoğun sansürün uygulandığı, bir fotomuhabirin giremeyeceği bölgelerden sızan birer belge niteliği kazanmıştır. Bu kişilere “yurttaş fotomuhabiri” terimi kullanılmaktadır. Onlardan biri de 2004 yılında, Irak’ta ölen ABD askerlerinin bir kargo uçağındaki görüntülerini fotoğraflayan, kargo çalışanı Tami Sicilio’dur. Çektiği fotoğrafın, The Seattle Times gazetesinde yayınlanmasının ardından, oluşan tepki nedeniyle işten atılmasına rağmen, Irak Savaşı’na dair önemli bir belgeyi fotoğraf tarihine kazandırmıştır.

KAYNAKLAR

- Dora, S.(2003). Büyüyen Fotoğraf Küçülen Sosyoloji, İstanbul: Babil.
- Eisenman, S.(2007). Ebu Graib Etkisi, İstanbul: Versus Yayınları.
- Kolektif, Yüzyılın Fotoğrafları / Birleşik Devletler Ulusal Arşivinden Seçmelerle Amerikan Fotoğrafının Yüz Yılı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kolektif. (1972-75). Life Library of Photography, “The Great Themes” by the editors of Time_Life Books. Amerika: Time-Life
- Küçükdoğan, R.(2011). Reklam Nasıl Çözülür?. İstanbul:Beta Yayınevi.
- Lacayo, R., Russell, G.(1995). Time Eyewitness Collector’s Edition “150 years of Photojournalism” Amerika: Time Inc. Magazine Company.
- Oral, M. (2011). Toplumsal Belgeci Fotoğraf ve Fikret Otyam Örneği. İstanbul: Espas Yayınları.
- Price, M.(2004). Fotoğraf Çerçevdeki Gizem. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sontag, S.(1999). Fotoğraf Üzerine, İstanbul: Altıkkırkbeş Yayınları.
- Sontag, S.(2004). Susan Sontag Başkalarının Acısına Bakmak. İstanbul: Altıkkırkbeş Yayınları.
- Ünal, M.(1999). Yaşamın Aynası Fotoğraf. İstanbul, Gendaş Kültür Yayınları.
- Yaygın, M.(2009). Fotoğraf İdeolojisi. İstanbul: Kalkedon,
- Dede, V., Yanartaş, A.(2000). "Savaş ve fotoğraf". Geniş Açılı. Sayı 9, Kış 2000, s. 32
- Çakar, T. (2005). “Fotoğrafın Mütevazı Yaşamı.” Papirüs, s. 48
- Günay, U.(2001). “Kore Savaşı Fotoğrafları ve Türk Basını”. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- James Nachtwey, War photography filmi, 2001.
- Arapkırli, Z. ‘Savaşın ilk kurbanı gerçeklerdir’ ntvmsnbc.com. Available at <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/110341.asp?0m=-305>
- Spector, M., Mattioli, D. “Kodak Teeters on The Brink”, Wall Street Journal, Available at http://online.wsj.com/article/SB10001424052970203471004577140841495542810.html?mod=WSJ_hp_us_mostpop_read (5 Ocak 2012).
- “İlk dijital fotoğraf makinesi” Available at <http://www.dijitalfotografmakinesi.com/category/genel/>.
- Gümrükcü, C.O. (2008). Dijital Fotoğraf Belgesel Fotoğrafın Sonu Mu?” Belgesel Fotoğraf.com, Available at <http://www.belgeselfotograf.com/aid=257.phtml>
- Ün, T. “Sayısal Görsel Üretim Çağında Belgesel Fotoğrafa Etik Bir Yaklaşım”. Fotomuhabiri.com. Available at <http://www.fotomuhabiri.com/etik/tahirun/tahirun.html>
- Çetin, Ö. “Dijital fotoğrafçılık”. Photoshop Magazin. Available at http://www.photoshopmagazin.com/dergi/2005/09/dijital_fotografcilik.html.
- Yaygın, M. (2008). “Fotomuhabir, 'yurttaş fotomuhabir' ve sansür”. Birgün Gazetesi. Available at http://www.birgun.net/writer_2008_index.php?category_code=1187090298&news_code=1204159332&year=2008&month=02&day=28.
- “Cep fotoğrafı ödülü Winter’a” Radikal Gazetesi, Available at <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=1042141&Date=07.03.2011&CategoryID=117>.